

УДК 632.38:633/625

МОНІТОРИНГ РИЗОМАНІЇ ЦУКРОВИХ БУРЯКІВ

В.Я.ДАНЬКОВ,
доктор
сільськогосподарських
наук

У статті наводяться дані фітопатологічних обстежень бурякових агроценозів і вантажів у Чернівецькій області, контроль ситуації у небезпечних щодо ВНПЖБ сільськогосподарських районах краю. Спостерігається поступове наростання інфекції.

Вступ. Ареал небезпечної вірусної хвороби цукрових буряків - ризоманії щорічно розширюється. Нині, за даними СОЗР*, хворобу ідентифіковано у 34

країнах світу [1]. Особливої загрози розповсюдження хвороби набуває у прикордонних областях України, серед яких є й Чернівецька область. На територію області надходить насіння цукрових, кормових і столових буряків та інша сільськогосподарська продукція з багатьох країн Західної Європи, де виявлено ризоманію [2]. Тому контроль за поширенням хвороби з метою локалізації її вогнищ та зниження шкодочинності набуває великого економічного значення.

Методика досліджень. Дослідження проводили за методикою, розробленою Укрголовдержжарантинном та Українською науково-дослідною станцією карантину рослин разом із вченими Інституту цукрових буряків [3]. Маршрутно-вибіркові фітопатологічні обстеження

посівів цукрових буряків здійснювали перехресним діагональним способом шляхом відбору проб рослин (не менше 20 у кожній). Кількість позицій для відбору проб залежала від площі ділянки. Позиції закріплювали завдовжки 22,2 м, що дозволяло одразу ж визначити густоту насадження рослин із розрахунку на 1 га, а це необхідно при викупівлі рослин. Якщо густота насадження перевищувала 85 тис./га, то викупували на закріплених позиціях кожну п'яту рослину, а якщо вона була меншою - кожну четверту. Фітопатологічні обстеження посівів проводили протягом липня - жовтня.

З польових кагатів завдовжки 40-50 м по периметру у 10-12 місцях відбирали проби коренеплодів по 100 штук у кожній. На бурякоприймальних пунктах коренеплоди оглядали на горизонтальних транспортерах БУМів під час розвантажування цукросировини.

Результати досліджень. За 5 останніх років обстежено 41832 рослини, 114 із них, або 0,27% мали симптоми хвороби у вигляді бородатості коренеплодів (табл.1).

Як бачимо, кількість уражених рослин по роках досліджень відрізняється. Крім того, спостерігається поступове наростання показника. При цьому щорічно збільшувалась кількість господарств, у яких виявляли рослини із симптомами хвороби. Зокрема, у 2002 році хворобу виявлено у 5 господарствах області, а у 2006 році вже було виявлено ще у 5 господарствах. За роки обстежень ВВПЖБ виявлено в СГК „Прут” Герцаївського району, ТЗОВ „Зоря” Хотинського, СВК ім. Суворова, СК „Топорівський”, СК „Ванчиківський”, СТОВ „Нове життя” Новоселицького районів Чернівецької області.

Найбільше поширення ризоманії спостерігається у Кіцманському районі, де нею охоплено 8 населених пунктів: П'ядиківці, Орошани, Ошихліби, Оршівці, Хлівище, Малятинці, Валяво та Ставчани. Великі локальні вогнища ризоманії виявлено у 2006 році в СВК „Зоря” (населений пункт Ставчани) вищезгаданого району, де ступінь ураження рослин становив понад 50%.

Моніторинг ризоманії у господарствах із симптомами хвороби свідчить про стрибкоподібний характер інфікування рослин буряків по роках досліджень (табл. 2). Це можна пояснити як погодними умовами, так і різним ступенем навантаження полів інфекцією. Найвищий показник ураження ВВПЖБ спостерігався у 2006 році. Кількість рослин, уражених хворобою, порівня-

Рік обстеження	Кількість господарств	Площа, га	Обстежено рослин, шт.	Рослин із симптомами ризоманії	
				шт.	%
2002	27	2500	16082	42	0,26
2003	20	1570	11150	23	0,21
2004	13	830	5500	3	0,05
2005	14	1490	5000	24	0,48
2006	13	1180	4100	22	0,54
Всього:	87	7570	41832	114	0,27

Таблиця 1. Зведені дані результатів фітопатологічних обстежень бурякових агроценозів у господарствах Чернівецької області

Район	Господарство	Рік	Уражено рослин, %
Новоселицький	СВК ім. Суворова	2002	0,58
		2003	0,45
		2004	1,25
		2005	1,54
		2006	2,00
Кіцманський	ТОВ "Валявське"	2002	0,04
		2003	0,13
		2004	0,25
		2005	1,33
		2006	4,20
	СВК "Агрофірма "Оршівська"	2002	1,54
		2003	1,00
		2004	0,35
		2005	0,88
		2006	1,60
СВК "Зоря"	2005	1,48	
	2006	7,55	

Таблиця 2. Контроль ризоманії цукрових буряків у господарствах Чернівецької області

но з попередніми роками, зростає у 5-8 разів. При цьому тенденція до зростання середніх показників очевидна, що свідчить про можливість появи епіфітотії вже у найближчі роки.

Досить високе ураження рослин цукрових буряків ВВПЖБ у 2006 році обумовлене надлишковою кількістю ґрунтової вологи на початку і в середині вегетації. На окремих ділянках СВК „Зоря» Кіцманського району спостерігалось значне випадання рослин буряків. Крім ризоманії, в цьому господарстві коренеплоди були уражені хвостовою та бурою гнилями.

Крім агроценозів, проводилось також обстеження вантажів цукросировини у польових кагатах і на бурякоприймальних пунктах. Всього за 6 років обстежено 5800 транспортних одиниць із цукросировиною. Коренеплоди із симптомами ризоманії виявлено лише у 15 транспортних одиниць із ступенем ураження приблизно 0,05-0,4%.

Висновки. На основі проведених досліджень можна стверджувати про можливість появи епіфітотії ризоманії цукрових буряків на території Чернівецької області уже в найближчі роки. Тому уже зараз необхідно провести детальну експертизу ґрунту в бурякоєйних господарствах на наявність ВВПЖБ, щоб уникнути великих економічних збитків.

* СОЗР - Європейська Організація Захисту рослин.

Бібліографія

1. Роїк М.В., Нурмухаммедов А.К., Васильєва Н. О. Шляхи поширення ризоманії цукрових буряків // *Агроном*. - 2005. - №3. - С. 60-62.
2. Мельник П.А., Хом'як М.В., Даньков В.Я. Адвентивные гибриды сахарной свеклы в западном регионе Украины / Информационный бюллетень ВПРС МОББ. - № 34. - 2004. - С. 196-201.
3. Методичні рекомендації з виявлення та ідентифікації ризоманії цукрових буряків / Мовчан О.М., Устінюк І.Д., Мельник П.О., Заєць Є.М., Роїк М.В., Нурмухаммедов А.К., Васильєва Н.О., Даньков В.Я., Хом'як М.В. - Чернівці: Прут, 2003. - 36 с.

Анотація

Показаны результаты фитопатологических обследований свекловичных агроценозов и грузов в Черновицкой области на выявление особо опасной вирусной болезни ризомании. Приведены данные, свидетельствующие о постепенном нарастании ВВПЖБ, возможности появления эпифитотии.

Annotation

There were presented results of phytopathological inspection of beet agrocoenoses and root loads in the Chernivtsy district for detecting the especially dangerous virus disease - rhizomania. The data show a gradual increase of BNYVV and possibility of epiphytoty appearance.

НА РИНКУ СЕЛА ОЧІКУЮТЬСЯ ЗМІНИ

Ситуацію в сільськогосподарській галузі не розв'язати без державного втручання. Криза найбільше б'є по товаровиробниках у селах. Парадокс: маємо повні комори збіжжя, рекордні врожаї, а селяни страждають, керівники змушені відправляти своїх працівників до центру зайнятості. Безробітним гроші на селі ніде заробити. На порозі багатьох сільськогосподарських підприємств - примара штучного банкрутства.

У зв'язку із здешевленням, як на світовому, так і на внутрішньому ринку, вартості сільськогосподарської продукції прем'єр-міністр Юлія Тимошенко запропонувала розглянути та прийняти програму створення оптових ринків сільськогосподарської продукції. У свою чергу Комітет з питань податкової та митної політики рекомендує парламенту прийняти за основу проект закону «Про внесення змін до деяких законів України щодо запобігання негативним наслідкам впливу світової фінансової кризи на розвиток агропромислового комплексу». Це, як зазначалося на засіданні Комітету, «зумовлено необхідністю здійснення антикризових заходів для стабілізації ситуації в агропромисловому комплексі України, зокрема, на ринку зерна, м'яса, соняшнику і соняшникової олії».

Під час обговорення члени Комітету висловили низку зауважень до його змісту. Зокрема, зазначили члени Комітету, передбачається внести зміни до Закону «Про ставки вивізного (експортного) мита на насіння деяких видів олійних культур», надавши до 1 вересня 2009 року дозвіл на вивезення насіння соняшнику подрібненого або не подрібненого без сплати вивізного (експортного) мита. На засіданні наголошувалося, що в пояснювальній записці до законопроекту «немає аргументів щодо доцільності запровадження такого кроку». Народні депутати зауважили, що «у разі застосування цієї норми, дозвіл на вивезення насіння соняшнику без сплати вивізного (експортного) мита повинні мати лише сільськогосподарські товаровиробники».

На засіданні було звернуто увагу й на те, що документом передбачається внести зміни до Закону «Про першочергові заходи щодо запобігання негативним наслідкам фінансової кризи та про внесення змін до деяких законодавчих актів України». Зокрема, розширити напрями використання коштів Стабілізаційного фонду, який буде створено для надання фінансової допомоги банкам з урахуванням обсягів пролонгова-

них кредитів, що надані підприємствам агропромислового комплексу, та здійснення фінансових інтервенцій на організованому аграрному ринку за об'єктами державного цінового регулювання.

Народні депутати зазначили, що здійснення фінансових інтервенцій на аграрному ринку відповідно до Закону «Про державну підтримку сільськогосподарства України» належить до компетенції Аграрного фонду. Крім того, можливість надання фінансової допомоги банкам, з урахуванням обсягів пролонгованих кредитів, що надані підприємствам агропромислового комплексу частково передбачені Законом «Про першочергові заходи щодо запобігання негативним наслідкам фінансової кризи та про внесення змін до деяких законодавчих актів України».

Народні депутати вважають, що необхідно узгодити запропоновані доповнення до статті 1 зазначеного закону в частині «надання за рахунок Стабілізаційного фонду фінансової допомоги банкам та розділу III «Прикінцевих положень» щодо можливості пролонгації банками за зверненнями сільськогосподарських товаровиробників на період до 1 листопада 2009 року непогашених кредитів, залучених у 2005-2008 роках, за відсотковими ставками не вище тих, що передбачені основними кредитними договорами, без застосування штрафних санкцій».

У зв'язку з економічною кризою і з метою поліпшення стану платіжного балансу України в умовах світової фінансової кризи передбачається підвищити мито на імпорт м'яса, олії тваринного і рослинного походження, а також ряд інших груп товарів, у тому числі й ті, що містять цукор. Відповідний законопроект зареєстрований у Верховній раді, а секретаріат президента заявив про його повну підтримку. Чиновники і депутати упевнені, що тимчасове - на півроку-рік - підвищення митних ставок не суперечить нормам ВТО, зате зможе підтримати українських виробників.